

ترجمان علوم اجتماعی

علم ناممکن

تحلیلی نهادی از جامعه‌شناسی امریکایی

استیون پی. ترنر و جان اتان اچ. ترنر

ترجمه سیدرضا مرزانی



سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

این اثر ترجمه است از

The Impossible Science:

An Institutional analysis of American sociology.

Stephen P. Turner and Jonathan H. Turner

Sage Publications, Inc/ 1990.

سرشناسه: ترنر، استیون پی، ۱۹۵۱ - م. P. Turner, Stephen

عنوان و ناویدیدآور: علم ناممکن: تحلیلی نهادی از جامعه‌شناسی

آمریکایی / استیون پی ترنر و جانانان اج ترنر؛ ترجمه سیدرضا مرزانی؛

سرویراستار سعید زاهدی؛ ویراستار محمد رضاپور؛ مقابله‌کننده یا متن اصلی

حامد قدیری.

مشخصات نشر: تهران: ترجمان علوم انسانی، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۲۵۳ ص.؛ نمودار.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۹۱-۰۲-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۳۱-۲۴۷. نمایه.

موضوع: جامعه‌شناسی -- ایالات متحده -- تاریخ

شناسه افزوده: ترنر، جانانان اج، ۱۹۴۲ - م. Turner, Jonathan H.

شناسه افزوده: مرزانی، سیدرضا، ۱۳۶۶ - م. مترجم

شناسه افزوده: زاهدی، سعید، [ویراستار]

شناسه افزوده: رضاپور، محمد، ۱۳۶۴ - م. ویراستار

شناسه افزوده: قدیری، حامد، ۱۳۶۷ - م. مترجم

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۴ع/۴۰۳/ت/۴۰۳ HM

رده‌بندی دیویی: ۳۰۱/۰۹۷۳

شماره کتابشناسی ملی: ۴۱۸۵۲۸۶

علم ناممکن

تحلیلی نهادی، از جامد اسلامی به یکایی

نویسنده: استیون بی. تزنو و جان ایچ. ترنر

ناشر: ترجمان علمی

مترجم: د. رضا یزدانی

سرپرستار: سید مهدی

ویراستار: محمد رب پور

مقابله کننده با متن اصلی: حامد قدیری

طراح جلد: علی باقری

صفحه آرا: علی اصغر مالک

ناظر چاپ: امیرحسین ندیری

نوبت چاپ: اول، بهار ۱۳۹۵

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

این اثر به پیشنهاد انجمن دانش آموختگان

علوم اجتماعی دانشگاه تهران ترجمه و

با هم کاری خانه‌ی متن سین مقابله و

ویراستاری شده است.

ترجمان: تهران، خیابان نجات‌اللهی، خیابان اراک،

پلاک ۴۶، طبقه ۴، تلفن: ۸۸۸۵۴۳۱۴ و ۸۸۸۵۴۳۱۵

پست الکترونیک: info@tarjomaan.com

حقوق چاپ و نشر در قالب‌های کاغذی،

الکترونیکی و صوتی، انحصار برای انتشارات

ترجمان علوم انسانی محفوظ است.

فهرست <

- ۷ درباره نویسندگان
- ۹ پیش‌گفتار
- ۱۳ سپاس‌گزاری
- ۱۵ فصل اول:
آکادمیک‌سازی اصلاحات: جامعه‌شناسی امریکایی پیش از جنگ جهانی اول
- ۳۹ فصل دوم:
رویکرد متمرکز جایگزین رویکرد کلان می‌شود: جامعه‌شناسی امریکایی: ماصلة بین دو جنگ
- ۸۱ فصل سوم:
خوش‌بینی‌های جدید: جامعه‌شناسی امریکایی پس از جنگ جهانی دوم
- ۱۲۹ فصل چهارم:
دوره طلایی و سال‌های پس از آن: جامعه‌شناسی امروز امریکا
- ۱۷۱ فصل پنجم:
جامعه‌شناسی‌های ممکن، جهان‌های سرکش: نتیجه‌گیری
- ۱۹۳ ضمیمه‌ها
- ۲۰۷ پی‌نوشت‌ها
- ۲۲۹ منابع
- ۲۴۹ نمایه

درباره نویسندگان

جانانان اچ. ترنر استاد جامعه‌شناسی در دانشگاه کالیفرنیا در ریورساید است. کارشناسی جامعه‌شناسی اش را سال ۱۹۶۵ از دانشگاه کالیفرنیا در سانتا باربارا، کارشناسی ارشدش را سال ۱۹۶۶ از دانشگاه کرنل و دکتریش را سال ۱۹۶۸، اخذ کرده است. از سال ۱۹۶۹ در دانشگاه کالیفرنیا در ریورساید حضور دارد.

او نویسنده شانزده کتاب و ویراستار کتاب‌های متعددی است و هم‌چنین، مقاله‌ها و فصولی را برای فصل‌نامه‌ها و کتاب‌های متعدد نوشته است. بخش‌های تحقیقات او حول توسعه و تحلیل نظریه جامعه‌شناسی است، هرچند علائق اصلی او به تشریحی قومیتی، قشربندی اجتماعی به طور کلی، تکامل اجتماعی و ساختار اجتماعی امریکایی است. کتاب حاضر شامل تلاش او برای فهم این نکته است که چرا جامعه‌شناسی به طور روزافزونی نسبت به نظریه علمی یا رویکردهایی که ادعای علم حقیقی دارند موضعی خصمانه اتخاذ می‌کند.

استیون پارک ترنر استاد دپارتمان فلسفه دانشگاه فلوریدای جنوبی در تمپا است. او مناصبی در دپارتمان‌های جامعه‌شناسی در دانشگاه‌های نوتردام، بوستون و فلوریدای جنوبی و هم‌چنین مناصبی در مطالعات علم و تکنولوژی ویرجینیایک داشته است. به طور عمده، کتاب‌ها و مقاله‌هایی مربوط به وبر، دورکیم و فلسفه علوم اجتماعی منتشر کرده است. کتاب اخیر او در جست‌وجوی روش‌شناسی علوم اجتماعی: دورکیم، وبر و مسئله قرن نوزدهمی علیت، احتمال و عمل است که سال ۱۹۸۶ ذیل مجموعه «مطالعات بوستون در فلسفه علم» منتشر شده است.

پیش‌گفتار

اولین جامعه‌شناسان مهم آمریکایی -لستر فرانک وارد^۱، فرانکلین گیدینگز^۲، آلبیون اسمال^۳ و حتی ویلیام گراهام سامنر^۴ همگی مرید به رویکرد علمی بودند. غالباً از آگوست کنت^۵ و هربرت اسپنسر^۶ به عنوان نمونه بارز کسانی یاد می‌کنند که به گونه‌ای علمی به تحلیل جامعه پرداخته‌اند. اما این خوش‌بینی آغازین در دهه‌های پس از این قرن رو به کاهش نهاد و تا جایی ضعیف شد که سرانجام به اوضاعی انجامید که اکنون شاهدش هستیم؛ یعنی جدایی کامل میان کسانی که به جامعه‌شناسی در مقام یک علم متعهد و در پی آنی که در درستی چنین ادعایی تردید دارند و انتقادهای فراوانی به آن می‌کنند.

بیشتر مباحثی که در مورد نمود و ظهور جامعه‌شناسی در نگاه یک علم مطرح‌اند، در سطح فلسفی جریان دارند و از این رو، چنین مباحثی در بیشتر موارد، شامل اظهارنظرهای پی‌گیرانه‌ای از طرف دانشگاه‌هایی است که گمان می‌کنند درباره موضوع واحدی سخن می‌گویند اما حواسشان نیست که موضوع بحثشان یکی نیست. به تازگی پس از تحلیلی که توماس کون^۷ در کتاب ساختار انقلاب‌های علمی^۸ ارائه کرد، گفت‌وگویی فلسفی به واسطه تحلیل سازمان‌های علمی، شامل بحث‌های مختلف تولید دانش تشکیل شده است. این رویکردهای سازمانی معمولاً برای طرح انتقادهای فلسفی

1. Lester Frank Ward

2. Franklin Giddings

3. Albion Small

4. William Graham Sumner

5. Auguste Comte

6. Herbert Spencer

7. Thomas Kuhn

8. *The Structure of Scientific Revolutions*

به «عینی بودن» همه علوم - به‌ویژه علوم اجتماعی - به کار گرفته می‌شوند، اما همچنین برای تحلیل علم در مقام فعالیتی سازمان‌دهی شده نیز استفاده می‌شوند.

سودمندترین نتیجه این رویکردهای سازمانی، این دیدگاه بود که علم فرایندی اجتماعی است؛ جریان قدرت‌مندی که محتوای این مبحث را از گفتمان فلسفی محض دور کرد و به سمت تحقیقات تجربی دانشمندان سوق داد. البته توصیف‌هایی تاریخی و امروزی - که از چگونگی عملکرد دانشمندان ارائه می‌گردند - معمولاً برای کم‌ارزش جلوه دادن و انتقاد از فهم‌های مختلفی به کار گرفته می‌شوند که از «منطق اکتشافی» در علم وجود دارد. با این حال، این موارد داده‌های مفید را دست می‌دهند. هم‌زمان، در راستای درک این داده‌ها در موارد مختلف گذشته و معاصر، الگوهای نظری بیشتری نیز تولید شده‌اند.

هدف از طنین‌روندها آن بود که بافتی را مشخص سازیم که عنوان کتاب، یعنی علم‌نامکن، در آن مطرح می‌شود. در یک سطح فلسفی، نویسندگان کتاب در مورد امکان‌پذیری جامعه‌شناسی علم، اوانرهای بسیار متفاوتی دارند؛ جی. اچ. ترنر (۱۹۸۵) معتقد است تولید دانش جامعه‌شناختی - مانند آنچه در علوم طبیعی رخ می‌دهد - به‌طور کلی، امکان‌پذیر است و اس. پی. ترنر (۱۹۹۰) مدعی است، که رقیب‌های شناختی جامعه‌شناسی باید به شیوه دیگری تفسیر شوند. اما اختلاف‌های فلسفی - که باشد، برای ما باوریم که ساختار جامعه‌شناسی در مجموع، مانع توسعه آن در جایگاه یک علم می‌شود. به نظر جی. اچ. ترنر، این موقعیت یک تراژدی حقیقی است، در حالی که از نگاه اس. پی. ترنر، این ظاهرسازی‌هایی توجیه‌ناپذیرند. به هر حال، این احساس ما، که ساختار جامعه‌شناسی - به‌ویژه محوری فهم ما از این مطلب است که چرا جامعه‌شناسی در جایگاه یک علم توسعه پیدا نکرده است، باعث شد تا آنچه را که در ۱۰۰ سال گذشته بر ساختار نهادی جامعه‌شناسی امریکایی گذشته است، و ما را، کنیم. با پیش‌رفت کار، بیش از پیش مشخص شد که ماهیت منبعی که اساس فعالیت جامعه‌شناسی را حتی قرار گرفته است، در فهم ظهور و توسعه جامعه‌شناسی امریکایی، نقش کلیدی ایفا می‌کند. ما کار خود را فقط با تکیه بر این دریافت آغاز نکردیم؛ بلکه هرچه نهادینه‌سازی جامعه‌شناسی را از دهه ۱۸۹۰ تا به امروز در امریکا بیشتر کنکاش کردیم، این دریافت به یک نتیجه‌گیری گریزنایپذیر تبدیل شد.

البته بسیاری از کسان دیگر نیز تاریخ جامعه‌شناسی را توصیف کرده‌اند و ما به کارهای ایشان اشاره و رجوع خواهیم کرد. اما هیچ‌یک از آن‌ها مضمون این کتاب را نپذیرفته‌اند: ساختار جامعه‌شناسی در مقام یک رشته آکادمیک و تولیدکننده آرا و نظرات علمی، ارتباط بسیار نزدیک و عمیق با ماهیت و سطح منابعی دارد که در دسترس جامعه‌شناسان قرار می‌گیرند. البته میان سازمان یک رشته علمی و ماهیت دانش آن از یک سو و انواع و حجم منابع فراهم برای آن از سوی دیگر، هیچ تناظر یک‌به‌یکی وجود ندارد. ایده‌ها منطقی‌های درونی‌ای را آشکار می‌کنند که به سهم خود نیروهای قابل توجهی هستند. پیش‌رفت‌های ناگهانی و شگرف می‌توانند یک رشته علمی را در جهت مشخص پیش ببرند. رویدادهای اتفاقی ممکن است تأثیر عمیقی بر طریقتی بگذارند که یک رشته می‌تواند در پیش گیرد و در نهایت، سیاست‌ها و درگیری‌های داخلی معمولاً ساختار مشخصی را در یک حرفه دیکته می‌کنند. با این حال همواره پایگاه مرجعی برای همه این‌گونه فرایندها وجود دارد. ایده‌ها را در سازمان‌ها کسانی شکل می‌دهند که به پول، زمان، سرمایه فکری، کارمند، دانشجوی کتاب‌خانه، تأسیسات فیزیکی و دیگر منابع نیاز دارند. به وجود آمدن و همچنین پذیرفته شدن سیاست جدید، معمولاً نیازمند تجهیزات، سازمان و پول کافی است. رویدادهای اتفاقی به دست نیروی سازمانی، مالی و فرهنگی به میزان قابل توجهی محدود می‌شوند؛ نیروهایی که هر بار به نفع اصلی به حصر از تولیدات فکری «تاس می‌ریزند». سیاست‌ها و درگیری‌های درونی یک رشته علمی در بیشتر موارد بر سر این است که چه کسی کدام منابع را کنترل کند.

در نتیجه ماهیت فعلی یک رشته علمی، مانند جامعه‌شناسی، در واقع تأثیرهای گذشته منابعی را بازتاب می‌دهد که پیروان افرادی مشخص در اختیار دارند و مورد استفاده قرار داده‌اند؛ کسانی که در پی ایجاد و حفظ یک بنیاد فکری بوده‌اند. ما بر این ویرجه برای فهم جامعه‌شناسی امریکایی، لازم است چشم‌اندازی تاریخی داشته باشیم از اینکه چگونه کسانی که خود را جامعه‌شناس می‌خواندند، انواع مختلف منابع را بسیج کردند. زیرا نظریات، روش‌ها و جوهره‌ای که در جامعه‌شناسی امریکایی آشکار گردیدند، برگرفته از منابعی بودند که به دست جامعه‌شناسان به کار گرفته شدند تا یک رشته علمی در نظام آکادمیک امریکا ایجاد کنند. نتیجه نهایی این فرایند، ایجاد رشته‌ای علمی بود که سازمان آن از علمی‌بودنش جلوگیری می‌کند. در نتیجه جامعه‌شناسی به «علم ناممکن» تبدیل شد.